

مقدمه

ارزشیابی یکی از عناصر بسیار مهم برنامه درسی است که تنها به پرسش‌های کلاسی یا آزمون‌های پایانی محدود نمی‌شود. وقتی که محصول برنامه درسی به شکل بسته‌ی آموزشی در اختیار مخاطبان و مجریان قرار گرفت، انتظار می‌رود معلمان به منظور اطمینان از میزان تحقق اهداف برنامه، از آزمون‌ها و شیوه‌های متنوع، برای ارزشیابی استفاده کنند. پیشنهاد می‌شود در انتخاب شیوه‌های ارزشیابی اصول زیر رعایت شود:

۱- شیوه‌ی ارزشیابی باید با اهداف آموزشی و سایر عناصر برنامه، متناسب باشد و معلوم کند که هر کدام از شیوه‌ها و مهارت‌ها چه دانش، مهارت و نگرشی را می‌سنجد.

۲- شیوه‌ی ارزشیابی باید با رویکرد برنامه تناسب داشته باشد، مثلاً در برنامه‌ای که فعالیت محور و مهارتی است، شیوه‌های ارزشیابی در عین توجه به فرایند آموزش، نتیجه و میزان کسب مهارت آموزشی را نیز مورد توجه و سنجش قرار می‌دهد.

۳- شیوه‌ی انتخاب شده، نسبت به سایر شیوه‌ها، کارآیی بیشتری داشته باشد.

۴- به تناسب ماهیت اهداف و سایر عناصر برنامه از شیوه‌های متنوع، استفاده شود.

برای ارزشیابی از میزان تحقق اهداف برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی دوره‌ی اول متوسطه، جهت‌گیری‌ها متنوعی قابل طرح است. در این برنامه با توجه به اصول و مبانی آموزش زبان و ادبیات فارسی و نیز اهمیت برخی روش‌های ارزشیابی در این درس به اصول زیر تکیه و تأکید می‌شود:

۱- ارزشیابی از مهارت‌های خوانداری زبان

۲- ارزشیابی تلفیقی از مهارت‌های نوشتاری زبان

۳- ارزشیابی از فرایند آموزش و فعالیت‌های دانش‌آموزان

۴- ارزشیابی مستمر (تکوینی) در کنار ارزشیابی پایانی

با توجه به ماهیت برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی و نیز نوع ارزشیابی حاکم بر آموزش، برای ارزشیابی این درس، روش‌های زیر پیشنهاد می‌شود:

۱- آزمون کتبی

۲- آزمون شفاهی

۳ - مشاهده ی رفتار

برای استفاده ی درست از روش های فوق ورعایت رویکردهای ارزش یابی در این برنامه، از ابزارهای زیر می توان بهره گرفت:

۱ - آزمون کتبی شامل سوالات تکمیل کردنی، پاسخ کوتاه، انشای و ... از ریز مهارت های نوشتاری.

۲ - آزمون شفاهی شامل پرسش های شفاهی از مهارت های گوش دادن، سخن گفتن ، خواندن، درک متن و ریزمهارت های خوانداری (لحن، تکیه و...).

۳ - چک لیست، ابزار اندازه گیری عملکرد دانش آموز در مهارت های ارتباطی، توانایی های ذهنی، شرکت در فعالیت های گروهی و مهارت های شفاهی زبان.

شیوه نامه ارزشیابی فارسی

جدول ساعات و مواد درسی زبان و ادبیات فارسی

پایه های هفتم و هشتم ونهم

دوره اول متوسطه سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴

نوع آزمون و ارزشیابی	مواد درسی	ساعات
شفاهی - کتبی	(۱) خواندن فارسی و درک متن	۴
کتبی	(۲) املا فارسی	
کتبی	(۳) آموزش مهارت های نوشتاری (نگارش و انشا)	۲

ارزشیابی آزمون های مستمر و پایانی درس های **فارسی و درم متن** (مهارت خواندن و کاربرست ریزمهارت های خوانداری)، **املا** (مهارت درست نویسی و توانایی تشخیص شکل های صحیح نوشتاری) و درس **آموزش مهارت های نوشتاری** (نگارش و انشا) ، به شرح زیر است:

۱- خواندن فارسی و درک متن: شفاهی - کتبی (۲۰ نمره)

ارزشیابی تکوینی: ۲۰ نمره: شفاهی

آزمون تکوینی (مستمر) می تواند شامل موارد زیر باشد: روخوانی متن با رعایت آهنگ و لحن مناسب آن، درک مطلب، خود ارزیابی، دانش های زبانی و ادبی، کارگروهی و مشارکت در گفت و گو، حفظ شعر، مطالعه و کتاب خوانی و پژوهش، توانایی در سخنوری و فن بیان، پاسخ به فعالیت ها و تمرین ها، شعرخوانی و روان خوانی.

یادآوری: نمره ی هر یک از ریز مواد بالا، به تشخیص معلم و متناسب با فرآیند آموزش و شرایط کلاس و درس تعیین می شود.

ارزشیابی پایانی: ۲۰ نمره: کتبی

نمره گذاری درس ادبیات فارسی پایه های هفتم و هشتم ونهم
دوره اول متوسطه سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴

شهریور	پایانی نوبت دوم		پایانی نوبت اول	موضوع
	نیمه دوم کتاب	نیمه اول کتاب		
۶	۴	۲	۶	بیان معنی شعر و نثر
۲	۱/۵	۰/۵	۲	شناخت و معنی واژه
۴	۳	۱	۴	درک متن
۳	۲/۵	۰/۵	۳	دانش های زبانی و ادبی
۳	۲	۱	۳	خودارزیابی
۲	۲	-	۲	حفظ شعر
۲۰	۲۰		۲۰	جمع

نمره ی نهایی: میانگین ارزشیابی تکوینی و پایانی است. (۲۰=۲۰: ۲۰+۲۰=۴۰)

یادآوری: در هر نوبت به دلخواه دانش آموز، فقط یک شعر حفظی خواسته شود.

۲- املا ی فارسی: کتبی (۲۰ نمره)

- ارزشیابی تکوینی، ۲۰ نمره: ۲۰ نمره املا ی تقریری تقسیم بر دو + ۱۰ نمره فعالیت های املا یی بخش نوشتن و پرسش های

معلم ساخته **(تقریری اصلاح شود)**

- ارزشیابی پایانی، ۲۰ نمره: ۲۰ نمره املا ی تقریری .

* نمره ی نهایی: میانگین ارزشیابی تکوینی و پایانی (۲۰=۲۰: ۲۰+۲۰=۴۰)

یادآوری: املا ی تکوینی همیشه از درس خوانده شده، نیست. می توان از درس های پیشین و حتی دیگر کتاب های درسی همان پایه نیز املا گفت.

• تذکره: همچنان که در سال های گذشته، یادآور شده ایم؛ تشدید (ّ) به عنوان یکی از نشانه های گفتاری

زبان فارسی، آموزش داده می شود؛ اما در ارزشیابی درسی املا، نمره ای به آن تعلق نمی گیرد.

۳- آموزش مهارت های نوشتاری (نگارش و انشا): کتبی (۲۰ نمره)

ارزشیابی این درس در دو بخش صورت می گیرد:

الف) ارزشیابی فرایندی (مستمر) ب) ارزشیابی پایانی

الف) ارزشیابی فرایندی (مستمر)، (۲۰ نمره)

ارزشیابی فرایندی، ارزشیابی عمکردی است که همزمان با پیشرفت فرایند «یاد دهی - یادگیری» و دقیقاً مبتنی بر آموزه های کتاب درسی صورت می گیرد؛ یعنی معلّم پس از آموزش درس و به محض ورود به فعالیت های نگارشی ارزشیابی را آغاز می کند.

ارزشیابی فرایندی در دو بخش و مبتنی بر موارد زیر است:

۱) مهارت نوشتن (۱۸ نمره):

- **بازشناسی (تشخیصی)**، (تمرین شماره ۱ هر درس)، این تمرین ها در پی سنجش و تقویت توانایی بازشناسی دانش آموزان است .
- **آفرینش (تولیدی)** (تمرین شماره ۲ هر درس) ، اهداف آموزشی این تمرین ها، تقویت توانایی مهارت نوشتن بر اساس آموزه های هر درس است.
- **داوری (تحلیلی)** (تمرین شماره ۳ هر درس)، هدف این تمرین ها پرورش توانایی مهارت نقد و تحلیل نوشته ها، بر اساس سنجه های کتاب است.
- **تصویر نویسی (انشای آزاد)** ، تصویر نویسی با هدف بالا بردن دقت در نگاه و درک عناصر بصری و در نهایت، تقویت مهارت نوشتن، طراحی شده است.
- **بازنویسی حکایت**. در باز نویسی حکایت، تاکید بر باز نویسی به زبان ساده و ساده نویسی است.
- **گسترش مثل**. در این بخش، بازآفرینی، گسترش دادن و افزودن شاخ و برگ به اصل مثل مورد تاکید است.
- **درست نویسی**. درست نویسی ها با هدف آموزش هنجار های نوشتن و آشنایی با کاربرد درست واژگان نوشتار معیار در ساختار کتاب، گنجانده شده اند.

* **یاد آوری:** هیچ یک از این عناصر و فعالیت ها به تنهایی موضوع آموزش و ارزشیابی نیستند؛ بلکه همه در خدمت تقویت توانایی نوشتن هستند. بنابراین پیشرفت دانش آموزان در مهارت نوشتن، هدف اصلی است.

۲) مهارت خواندن (۲ نمره):

- در این بخش، به دلیل پیوستگی مهارت های زبانی، مهارت خواندن متن تولیدی از سوی دانش آموزان ارزشیابی خواهد شد؛ یعنی لازم است هر دانش آموز، توانایی خوانش صحیح نوشته خود را با رعایت مهارت های خوانداری (تکیه، لحن، کنش های آوایی و ...) داشته باشد.

ب) ارزشیابی پایانی (۲۰ نمره)

بر پایه رویکرد اصلی این برنامه که «آموزش مهارت های نوشتاری» است. همه عناصر سازه ای و محتوایی کتاب به دنبال پرورش «مهارت نوشتن» هستند؛ بنابراین تمام آموزه های درس، فعالیت های نگارشی، تصویر نویسی یا انشای آزاد، بازنویسی حکایت و گسترش مثل، نهایتاً باید به تولید یک متن مناسب بینجامد که کم و بیش همه نتایج آزمون فرایندی را در بر گیرد؛ این نتایج در هر نوبت و در قالب آزمون پایانی ارزشیابی می شود.

در ارزشیابی پایانی چند موضوع تعیین می شود تا دانش آموز یک موضوع را برگزیند و در باره آن، متنی بنویسد. نوشته دانش آموز، بر پایه سنجه های زیر، ارزشیابی می شود.

شیوه‌نامه ارزشیابی پایانی «آموزش مهارت های نوشتاری» پایه هفتم و هشتم ونهم		
نمره		
۲	۱. ساختار بیرونی (داشتن مقدمه، تنه، نتیجه)	الف) ساختار
۲	۲. ساختار زبانی (زبان نوشته ساده، جمله ها کوتاه)	
۲	۱. خوش آغازی (جذابیت و گیرای- نشان دادن نمایی کلی از محتوای نوشته)	ب) محتوا
۳	* شیوه بیان نوشته (بیان ساده و صمیمی- بیان احساس متناسب با موضوع)	
۳	* سیر منطقی نوشته (پرداختن به جنبه های مختلف موضوع- انسجام نوشته)	
۳	* فکر و نگاه نو (نگاه به موضوع، از زاویه ای متفاوت)	
۲	۳. خوش فرجامی (جمع بندی مطالب- تاثیر گذاری و تفکر برانگیز بودن)	
۱	۱. نشانه های نگارشی (نشانه گذاری به تناسب آموخته ها و نیاز های متن)	پ) هنجار های نگارشی
۱	۲. املاي واژگان (نداشتن غلط املايي)	
۱	۳. پاکیزه نویسی (حاشیه گذاری و حُسن سلیقه)	

نمره نهایی: میانگین ارزشیابی فرایندی (مستمر) و ارزشیابی پایانی است. $(20+20=40 \div 2=20)$.

در صورت برخورداری نوشته از فضای خلاقانه و نگاه نو، می توان از برخی کاستی های ظاهری و کم اهمیت مانند خط خوردگی ها، چشم پوشی کرد.

تذکره: درس فارسی شامل سه عنوان مستقل است که هر یک نمره ی جداگانه ای دارند. تفکیک عناوین و ساعات، نباید بهانه ای شود برای توزیع مواد درسی میان چند دبیر، با توجه به رویکرد تلفیقی و درهم تنیدگی مهارت های زبانی، ضرورت دارد، چهارساعت فارسی در یک کلاس، به یک دبیر واگذار گردد.